

Eesti Kohtunike Ühing

Hr Raivo Aeg
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie

Meie 18.10.2019

Pöördumine seoses KIS kasutajaõiguste erakorralise järelevalvega

Eesti Kohtunike Ühing (EKOÜ) pöördub Teie poole seoses järjekordse erakorralise KIS kasutajaõiguste järelevalve läbiviimisega.

Nimelt avaldati kohtute siseveebis 01.10.2019 teade, mille kohaselt on Justiitsministeerium viinud 2019. aasta suvel läbi erakorralise kontrolli. Kontrolli käigus vaadati, kas ja kui suures ulatuses on kohtunikud alla laadinud KIS-is dokumente kohtuasjades, milles nad ei olnud ise menetlejateks. EKOÜ-le teadaolevalt saatis Justiitsministeerium kontrolli käigus järelepärimise Riigikohtu esimehele, soovides saada teavet konkreetsete kohtunike toimingute kohta.

1. EKOÜ-le ei ole mõistetav järjekordse kohtunike tegevuse kontrollimiseks teostatud järelevalve õiguslik alus ega sisuline eesmärk. EKOÜ on Justiitsministeeriumile 26.06.2018 saadetud pöördumises selgitanud, et ministeeriumil puudub igasugune õiguslik alus sellisteks järelevalvetoiminguteks kohtunike suhtes. Kohtute seaduse (KS) § 45 lg 1 alusel võib üksnes kohtu esimees kontrollida kohtunike tegevust järelevalve korras. Kohtute seadus ei näe ette, et Justiitsministeeriumil oleks õigust teostada kohtunike mistahes toimingute osas järelevalvet.

Meie varasemale pöördumisele 25.07.2018 saadetud vastuses möönis Justiitsministeerium, et ministeeriumil puudub õigus teha kohtunike tegevuse üle järelevalvet. Samas viidati vastuses Justiitsministri 15.02.2006 määrusega nr 5 vastu võetud kohtute infosüsteemi põhimääruse § 12 punktile 3, mille kohaselt on vastutaval töötlejal õigus teostada registri pidamise üle järelevalvet. Kahetsusväärset on antud sätte alusel jõutud ekslikule järeldusele, et ministeeriumil on õigus teostada KISi puudutavates küsimustes järelevalvet süsteemi kasutajate ehk kohtunike toimingute üle.

EKOÜ on jätkuvalt veendumusel, et Justiitsministeerium kui andmebaasi vastutav töötleja saab kontrollida ja teha järelevalvet andmebaasi üldise funktsioneerimise üle. Sellise järelevalve teostamise õigus ei saa hõlmata õigust kontrollida sisuliselt seda, kas või millised toiminguid teevad õigusemõistmise raames KISis kohtunikud. Juhime tähelepanu, et Justiitsministeeriumi 25.07.2018 vastuses viidatud määruse § 19 lg 2 kohaselt on järelevalvet teostaval isikul õigus tutvuda registrisse kantud andmete ja nende alusdokumentidega üksnes kohtu loal.

Eeltoodut arvesse võttes oleme seisukohal, et Justiitsministeeriumi järjekordse kohtunike tegevust puudutava erakorralise järelevalve läbiviimiseks puudus õiguslik alus. Peame sellist järelevalvet kahetsusväärseks, lubamatuks ning kohtute sõltumatuse põhimõtet rikkuvaks. Samuti vähendavad sellised kontrollid kindlasti kohtunike usaldust Justiitsministeeriumi poolt juurutatavate erinevate infotehnoloogiliste lahenduste suhtes ning soovi infosüsteeme tulevikus kasutada.

Palume Justiitsministeeriumil selgitada, millised asjaolud tingisid järjekordse erakorralise järelevalve läbiviimise, vaatamata EKoÜ varasemale pöördumisele. Palume ministeeriumil selgitada, millisel eesmärgil pöörduti teabe saamiseks Riigikohtu esimehe poole. Samuti palume ministeeriumil esitada andmed selle kohta, millise meetodika alusel kontrolliti kohtunike poolt KIS andmebaasi kasutamist ja milliseid konkreetseid päringuid seejuures tehti ning kas või millisel alusel kahtlustati konkreetseid kohtunikke väidetavalt ebaõigetes toimingutes.

2. EKoÜ juhib uuesti Justiitsministri tähelepanu asjaolule, et õigusaktide ega ühegi KISi kasutamise juhendiga ei ole seni reguleeritud küsimust, kas või milliseid toiminguid võivad kohtunikud andmebaasis teha. EKoÜ hinnangul võib toimingute teostamise õiguslik reguleerimine olla vajalik, kuid seni ei piira ükski õigusakt kohtunikul KISis toimingute tegemist.

EKoÜ hinnangul on õiguslikult alusetu arusaam, et kehtivate õigusnormide järgi saab isiku õigusi tutvuda andmebaasi vahendusel teda ennast puudutavate andmetega piirata sõltumata sellest, et seadus selliseid piiranguid ette ei näe. Oleme oma varasemas pöördumises ministeeriumile selgitanud, et menetlusseadustikud ei võimalda piirata menetlusosaliste õigusi tutvuda nende kohtuasjades kogutud andmete ja dokumentidega.

Juhul, kui Justiitsministeerium peab seesuguseid piiranguid põhjendatuks ja vajalikuks, tuleb need kehtestada seaduse tasandil õigusaktiga. Kohtute infosüsteemi põhimääruse § 3 lg 3 näeb ette, et register on piiratud juurdepääsuga ja registriandmed on ette nähtud ainult ametialaseks kasutamiseks, kui seaduses või käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti. Samas tuleneb kohtute infosüsteemi põhimääruse § 15 lõikest 4, et igaühel on õigus tutvuda kohtute infosüsteemis enda kohta hoitavate andmetega isikuandmete kaitse seaduses sätestatud korras, kui seaduses ei ole andmete või teabekandjatega tutvumiseks ette nähtud piiranguid või teistsugust korda. Eeltoodust tuleneb EKoÜ hinnangul, et piirangud isiku enda kohta infosüsteemi hoitavate andmetega tutvumiseks peavad olema ette nähtud seaduses.

3. EKoÜ peab üllatuslikuks kohtute siseveebis 01.10.2019 avaldatud teates märgitud, mille kohaselt kehtivad endiselt KISi kasutamise põhimõtted. Teates märgitu kohaselt on tegemist 2018. aastal erakorralise kontrolli käigus kokku lepitud põhimõtetega.

Seoses sellega palume Justiitsministeeriumil selgitada, mida on ministeerium pidanud silmas „KISi kasutamise põhimõtetete“ all, millises õigusaktist on sellised põhimõtted leitavad või tuletatavad ja millest lähtudes need põhimõtted koostati.

Teatest ei ole võimalik järeldada, kellega ja millal põhimõtted kokku lepitati ning milline on Justiitsministeeriumi hinnangul võimalike kokkulepete õiguslik mõju. EKoÜ leiab, et kokku lepitud põhimõteteks ei saa pidada 16.08.2018 kohtujuhtide nõupäeval toimunud arutelu ning kohtute esimeeste võimalikke isiklikke seisukohti andmete kasutamise piirangute osas.

EKoÜ teeb Eesti kohtunike esindajatena Justiitsministeeriumile ettepaneku, et kui ministeerium asub välja töötama KISI kasutamise juhendit, kaasataks EKoÜ vastava juhendi väljatöötamise juurde

4. Lisaks osutame, et Justiitsministeeriumi 25.07.2018 vastuses EKoÜ varasemale pöördumisele ei selgitatud ammendavalt, millised võimalused on kohtusüsteemi välistel vaatlejal KISI andmetega tutvumiseks ilma kohtuvaidlust lahendavate kohtunike ja menetlusosaliste loata.

Ministeerium märkis oma vastuses üksnes seda, et 2018. aastal oli plaanis läbi viia vaatlejaõigustega kasutajate erakorraline kontrollimine. EKoÜ-le ega avalikkusele ei ole avaldatud andmeid sellise kontrolli läbiviimise või kontrolli tulemuste kohta.

Palume Justiitsministeeriumil selgitada, kas vastav kontroll toimus ja millised olid kontrolli läbiviimise tulemused. Palume selgitada, kas kontrolli käigus hinnati, milliseid toiminguid on vaatlejad teostanud ning kas seejuures arvestati menetlusseadustikest tulenevaid piiranguid andmetega tutvumiseks.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühingu esimees